Sesten Taşa: Bir Medeniyetin Hafızası

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı’nın İki Dünyası

NotebookLM

Sözlü Dönem

- Göçebe kültürün dinamik ruhu
- Toplumun ortak sesi: Şiir ve Destan
- Anonim, geçici, yaşayan miras

Yazılı Dönem

- Yerleşik hayata ve devlete ait kimlik
- Taşa kazınan ilk yazılı belgeler
- Bireysel, kalıcı, anıtsal eserler

NotebookLM

Bozkırın Ritmi: Sözün Doğduğu Anlar

Sığır: Av törenlerinde coşku.

Şölen: Kurban ve ziyafetlerde birlik.

Yuğ: Yas törenlerinde ortak acı.

NotebookLM

Sözlü Geleneğin Dört Rengi

SAV

Bilgelik

Günümüzdeki atasözlerinin kökeni.

SAGU

Ağıt

“Yuğ” törenlerinde söylenen yas şiirleri.

KOŞUK

Coşku

Aşk, doğa ve yiitlik üzerine lirik şiirler.

DESTAN

Miras

Milletin hafızasını taşıyan epik anlatılar.

NotebookLM

Bir Kahramanın Ardından Söylenenler: Alp Er Tunga Sagusu

Kaynak: Divânu Lugati’t-Türk’te yer alan en eski örnek.

Biçim: 7’li hece ölçüsü, aaab uyak şeması.

İşlev: Bir liderin ölümü üzerine duyulan derin acıyı ve yiğitliğini dile getirir.

Mirası: Halk şiirinde “Ağıt”, Divan şiirinde “Mersiye”.

NotebookLM

Milletin Ortak Rüyası: Destan

“Savaş, göç ve afet gibi önemli olayların etkisiyle söylenmiş, uzun, manzum, yiğitlik öyküleri.”

- Toplumda derin izler bırakan olaylar
- Olağanüstü ve mitolojik ögeler
- Seçkin kişiler (Han, Hakan, Kral)
- Yoğun milli özellikler

NotebookLM

Bir Efsane Nasıl Doğar?

1. Çekirdek (Doğuş)

Toplumu sarsan olayın yaşanması.

2. Yayılma

Olayın nesilden nesile sözle aktarılması.

3. Derleme

Bir şair tarafından parçaların toplanıp bütünleştirilmesi.

Bu üç aşamadan geçen destanlar **Doğal Destan** olarak adlandırılır.

NotebookLM

Dönüm Noktası: Sözün Yazıya Dokunuşu

Kaşgarlı Mahmut
Divanü Lügat-it Türk

“Sözlü dönemin ürünlerini ilk kez derleyip yazıya geçiren kişi.”

Bu eylem, uçup giden sözü yakalama ve bir medeniyetin hafızasını sabitleme çabasıdır.

NotebookLM

Yeni Bir Çağ: Yazının Yükselişi

Zaman Aralığı: 8. yüzyıldan 11. yüzyıla

Dönemin Özellikleri:

- **Dil*:** Yabancı etkilerden uzak, edebi bir üslup.
- **İçerik*:** Dini konular (Budizm, Maniheizm) ve din dışı temalar bir arada.
- **Eserler*:** Orhun Abideleri ve Uygur Metinleri bu dönemin temelini oluşturur.

NotebookLM

Kimliğin Harfleri: Türklerin Kullandığı Alfabeler

GÖKTÜRK

İlk milli alfabe

38 harf.

UYGUR

14 harf, sağdan sola.

ARAP

İslamiyet'in kabulüyle.

LATİN

Günümüzde.

Not: Mani ve Brahmi alfabeleri de kullanılmıştır.

NotebookLM

Türk Edebiyatının Doğum Belgesi: Orhun Abideleri

“Türk edebiyatının ilk yazılı ürünleri.”
“Birer mezar taşı olmanın ötesinde, bir milletin manifestosu.”

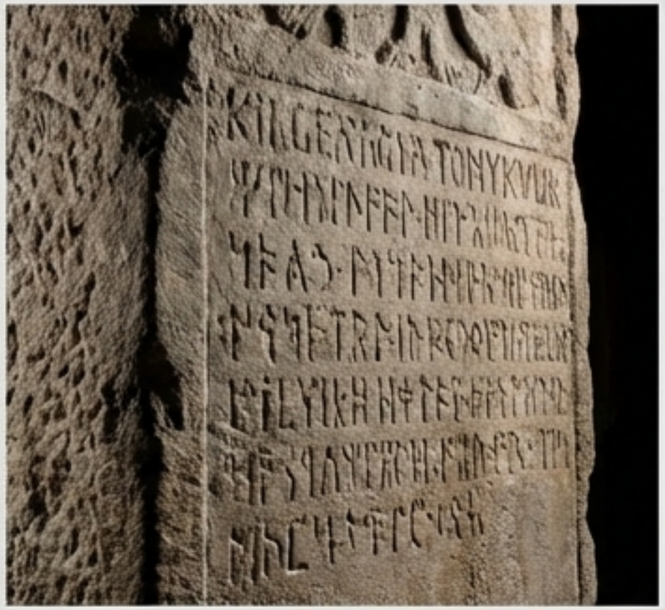
NotebookLM

Taşa Sözü Kazıyanlar

BİLGE TONYUKUK YAZITI (720)

Vezir Tonyukuk tarafından diktirilmiş ve yazılmıştır.

KÜLTİGİN YAZITI (732)

Bilge Kağan tarafından kardeşi adına diktirilmiştir.

BİLGE KAĞAN YAZITI (735)

Kültigin'in ağabeyi Bilge Kağan adına dikilmiştir.

Kültigin ve Bilge Kağan yazıtlarının yazarı: **Yolluğ Tigin**

NotebookLM

Taşların Fısıldadığı Ebedi Mesaj

Dil Özelliği: Yabancı tesirlerden uzak, sade ve kudretli bir hitabet dili.
Ana Fikir: Devlet yönetimi, Çinlilerle yapılan savaşlar ve milletin birliği.

“Türk milletinin kendi benliğini unutmaması, düşmanın tatlı sözlerine ve hediyelerine aldanmaması, vatanın birlik ve beraberliği için çalışması gerektiği...”

NotebookLM

Sesten Taşa, Taştan Bugüne

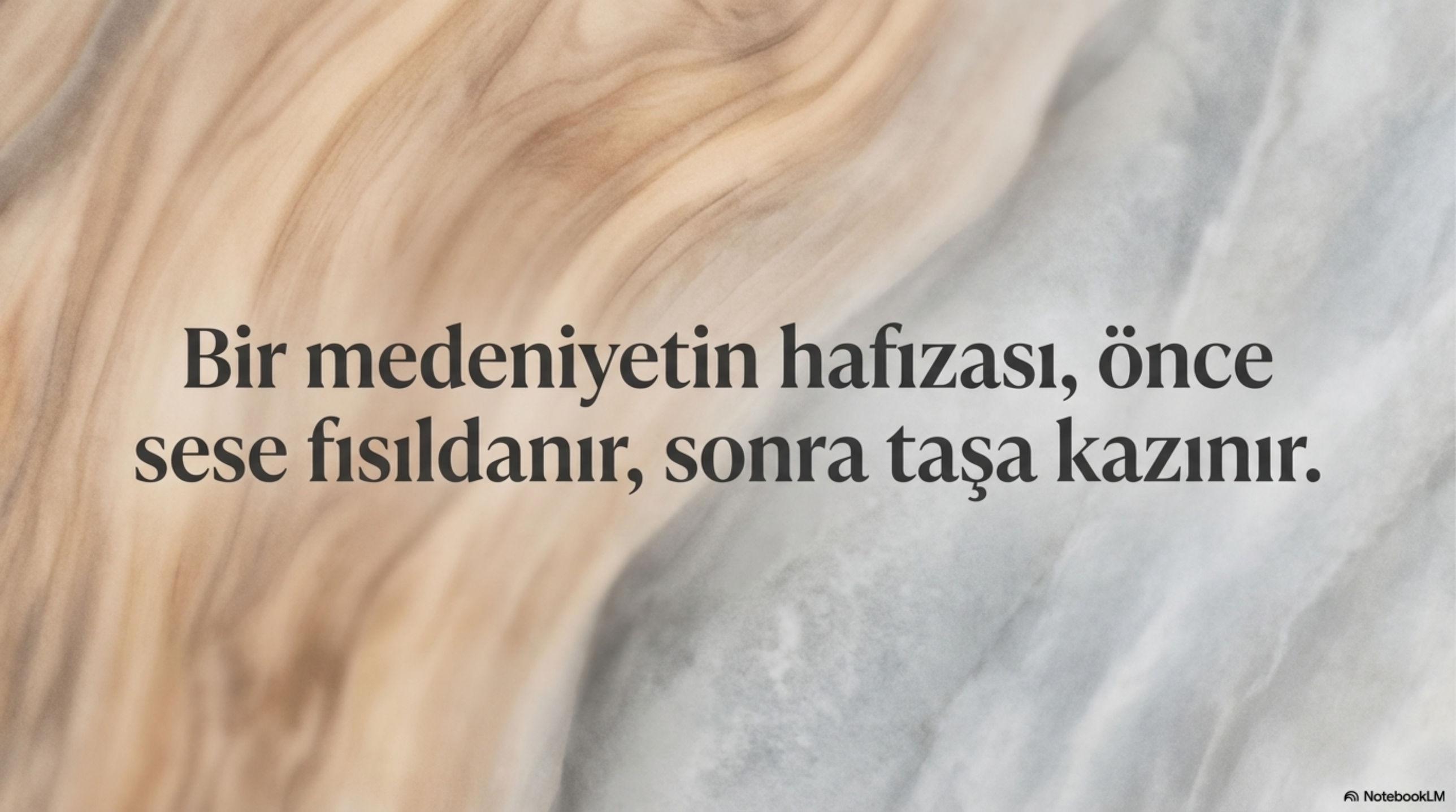

Yazı, sözü yok etmedi; onu ölümsüzleştirdi. Taş, bozkırın sesinin ebedi yankısıdır.

Mirasın Sürekliliği (Continuity of Heritage)

Sav'lar	→	Atasözleri
Sagu'lar	→	Ağıtlar
Koşuk'lar	→	Koşmalar
Destanlar	→	Milli kimliğin temeli

NotebookLM

Bir medeniyetin hafızası, önce
sese fısıldanır, sonra taşa kazınır.

NotebookLM